

2. PRZYGRODEK (4) sb m

przygrodek (4), [przyhorodek].

Teksty nie oznaczają ó oraz é lub oznaczają niekonsekwentnie; e prawdopodobnie jasne (tak w -ek).
sg [N przygrodek.] ◇ [G przygrodeka, przygrodku.] ◇ A przygrodek (1). ◇ [I przygrodeki(e)m.
◇ L przygrodku.] ◇ pl G przygrodek(o)w (1). ◇ D przygrodek(o)m (1). ◇ A przygrodeki (1). ◇ [I
przygrodkami.]

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII(XVIII) w.

1. *Gród warowny (miasto) zależny i podległy grodowi zwierzchniemu (2) : [król] ciągnął dąleć do Włodimirskiego kráiu/ gdzie gdy żadnego odporu niemiał/ Lucká/ Włodimirzá/ y Olełká zamkow mocą dobył/ á drugich przygrodkow fnádnie przez podanie dostał. StryjKron 447; [Tymi czasy Tatarow piętnaście tysiąc wybrali, wyźgli Wołęńską Ziemię. [...] Książąt Zaclawskich w przygrodku dobyli. ListyPol I 1534/76; A Iarosław otrzymawłszy sławne zwycięstwo/ ciągnął do Kijowá/ y opánował go ze wśyftkimi przygrodkámi/ ktore mu fię dobrowolnie podawály. StryjKron 168 (Linde); Mingajło pod Horodcem wojska ich poraził, Gród spalił, Połock osiadł, a swą wolą skaził. Tak dostał z przygródkami połockiego księstwa StryjPoczqt 183].*

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy zwierzchniego grodu (1): ftámtąd Wafili iego Brát ku Kijowłkim fię przygrodkom obrocił/ Zytomirá/ y Owruciá dobywał StryjKron 712; [i na tym domowieli, że beło Nam bratu swemu postąpić Połocka i połocki przyhorodków [!] i Kurski Ziemie za Dźwiną. DiarPos 262; obległ [Witołd] naprzod Siebież przygrodek Płkowłki/ [...] á wziawłszy Siebież Zamek przez podanie/ obległ drugi przygrodek Płkowłki/ Porchowo rzeczony StryjKron 544].

[Szereg: »przygrodek albo straż«: Zamek porchow przed tym był w miałto przygrodeka albo strážy płkowłkiey/ co zowá łáćinnicy munitio RymszaDeket 70 marg.]

2. *Mała forteca poza murami obronnymi zamku lub miasta (1) : Poczęli iuż Grekowie przygrodek od morzá pułzczać/ á do miáłtá fie cífnęli bronić/ tám w fortce Cefarz vgniećion y vmarł. BielKron 251v; [Przygródek izbicami drzewianemi opasany, już barzo wátły i obleciały. LustrSand 154; Oznaimuie tesz wm ze w stroni Agru Oonet zameczek, ktorego [Tatarzy] dostawali, nie mogli dostacz, iedno przigrodek i to go spalily. CorfusDocum <1599> nr 209.]*

3. *[Teren między murami obronnymi zamku; przedzamcze, dolny zamek: WizytGn 1556/723; Tenże mur, który idzie wokół tego zamku, a zwłaszcza przygrodeka pierwszego, jest na wielu miejscach nowo poprawiony. LustrPom 187; w której [izdebce] jest piec zielony, okna 4 wielkie śćklane, 2 są na pojrznie na jezioro, a 2 na przygródek. LustrPom 197, 187; Byłem na zamku, który jest na górze dosyć wysokiej, murem mocnym, kwadratowym opasany, i wieże okrągłe wkoło. Wjachawszy w przygrodek, w lewie jest jako forteca niewielki plac RadzPodróż 170; ábowiem łam kopiec teráznieyłszego zamku práwie nápoły zgniłego/ ieft ná zwyłz łam w łobie iáko wierzch Ratułzá Krákowłkiego/ á w łerz y wzdłuż iáko ieft zamek w łobie Krákowłki z przygrodkiem wśyftkim. WerSposób 9.*

Wyrażenie przyimkowe: »na przygrodku«: Item in antemurali castrensi alias na przygrodku est domus ampla per olim reverendissimum dominum Latalski constructa [...] Pernecessarium tamen est, ut antemurale istud alias przygrodek tutiori praesidio muniatur et restauretur WizytGn 1556/723.]

4. *Fortyfikacje znajdujące się przed zewnętrznymi murami obronnymi i zewnętrzne mury obronne [czyje] (1) : Zruciłeś przymierze z łuzebnikiem twoim [prawdopodobnie: Dawidem] [...]. Popfowałeś wfztyki przygrodky iego [destruxisti omnes macerias eius]/ á poborzyłeś báfzti iego. BibRadz Ps 88/41.*

Cf 2. PRZEGRODEK

MP